

ידיעות בקצרה

התקבל תיקון לחוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

הצעת חוק זו, שיוזמה היה חבר הכנסת זבולון אורלב, נדונה בכנסת בקריאה הראשונה ביום כ"ד בתמוז התש"ע (6 ביולי 2010) והועברה לוועדת המדע והטכנולוגיה, בראשותו של חבר הכנסת מאיר שטרית. לאחר מכן הוגשה ללא הסתייגויות לקריאה השנייה ולקריאה השלישית. (תיקון מס' 2), התש"ע-2010 לחוק האקדמיה אושר במליאת הכנסת ביום 21 ביולי 2010.

וזה לשון תיקון סעיף 2:

1. בחוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, התשכ"א-1961 (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 2, במקום פסקאות (2) ו-(3) יבוא: "2) ליעץ לממשלה בסוגיות בעלות חשיבות לאומית בתחום המחקר והתכנון המדעי, לרבות במתן הערכות מצב לאומיות ביוזמת האקדמיה, ולהגיש דוחות וסקירות כאמור בסעיף 4ג, וכן ליעץ ולתת מידע למשרדי הממשלה לפי פנייתם בהתאם להוראות סעיף 4ב; (3) לטפח ולקדם פעילות מדעית, לרבות פעילות מדעית בין-תחומית ופעילות מדעית בתחומי דעת חדשים";

הוספת סעיפים 4ב ו-4ג

אחרי סעיף 4א לחוק העיקרי יבוא:

4ב. "קבלת ייעוץ ומידע מהאקדמיה"

משרד ממשלתי רשאי לפנות לאקדמיה לשם קבלת ייעוץ ומידע בנושאים בתחום מטרות האקדמיה ותפקידיה, שנדרש לגביהם ידע מדעי או הקשורים לפיתוח המדע בישראל; מתן ייעוץ ומידע כאמור ימומן מסעיף התקציב של אותו משרד ממשלתי כפי הדרוש לביצועו, בכפוף להוראות לפי חוק יסודות התקציב; בסעיף זה – "חוק יסודות התקציב" – חוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985; "סעיף תקציב" – כהגדרתו בחוק תקציב שנתי, כמשמעותו בחוק יסודות התקציב.

4ג. "דיווח לממשלה ולכנסת"

(א) האקדמיה תכין דוח שנתי על פעולותיה וכן סקירה תלת-שנתית על מצב המדע והמחקר בישראל בהשוואה למצב המדע והמחקר בעולם; סקירה כאמור יכול שתתייחס לתחומים מדעיים מסוימים כפי שתחליט האקדמיה או כפי שתבקש הממשלה.

(ב) הדוח השנתי והסקירה התלת-שנתית כאמור בסעיף קטן (א) יוגשו המדע והטכנולוגיה; ועדת השרים לענייני מדע וטכנולוגיה שקבעה הממשלה, תקיים דיון ברוח ובסקירה, סמוך לאחר הגשת כל אחד מהמסמכים האמורים; הממשלה תקיים דיון כאמור בתוך שנה מיום הגשת הדוח או הסקירה, לפי העניין.

(ג) הדוח השנתי והסקירה התלת-שנתית כאמור בסעיף קטן (א) יוגשו לוועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת; הוועדה תקיים דיון בדוח ובסקירה בתוך שנה מיום הגשת כל אחד מהמסמכים האמורים"

האקדמיה נערכת בימים אלה, בתיאום עם כל הגופים הנוגעים בדבר, ליישום דרישת החוק – להגשת דוח תלת-שנתי על המדע והמחקר בישראל.

כ"ח שנים למרכז האקדמי הישראלי בקהיר

המרכז האקדמי הישראלי בקהיר הוקם ב-1982 כחלק מהסכמי השלום בין ישראל למצרים על ידי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים והחברה המזרחית הישראלית, ופועל מאז בחסות ניהולית של האקדמיה. הרעיון היה ליצור במצרים נוכחות של גוף ישראלי עצמאי שיוכל לייצג את האוניברסיטאות בישראל וליצור קשרים בין מוסדות אקדמיים ואנשי אקדמיה ורוח בישראל לבין מקביליהם במצרים.

מנהלו הראשון של המרכז האקדמי היה פרופ' שמעון שמיר. מדי כשלוש שנים מגיע לקהיר נציג מאוניברסיטה בארץ כדי לנהל את המרכז. בימים אלה מסיים את תפקידו כמנהלו העשירי של המרכז פרופ' גבריאל מ' רוזנבאום, מהחוג לשפה וספרות ערבית באוניברסיטה העברית בירושלים, ונבחר להחליפו פרופ' רמי גינת, מהמחלקה למדע המדינה באוניברסיטת בר-אילן.

המרכז האקדמי מחזיק ספרייה עברית גדולה ומגוונת. באוניברסיטאות המצריות השונות יש בסך הכול כחמשת אלפים סטודנטים הלומדים עברית בכל שנה, מהם באופן מצומצם ומהם באופן מלא. סטודנטים לתארים מתקדמים מהאוניברסיטאות השונות במצרים אשר רוצים לכתוב עבודות מ"א ועבודות דוקטור, מגיעים לספרייה במרכז ונעזרים בה.

קבלת התואר לבין תחילת הקריירה המקצועית; הבעיה ה"תדמיתית" של מדעי הרוח; השאיפה "ללכוד" תכונות טיפוסיות מבטיחים; הרצון לשפר את רמת ההיצעים במדעי הרוח; נחיצות שינויים מבניים באוניברסיטאות ובת"ת כדי לקדם את מדעי הרוח.

נדונו דרכים מעשיות לפתרון בעיות שהועלו ולשיפורים בדרכי עבודתה של הקרן החדשה.

פרס גרשם שלום מטעם האקדמיה לשנת תשע"א מוענק לפרופ' דניאל אברמס

ועדה מטעם האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים בחרה בפרופ' דניאל אברמס לזוכה בפרס היוקרתי למצוינות בחקר הקבלה על שם פרופ' גרשם שלום.

פרופ' אברמס הוא פרופסור חבר במחלקה לפילוסופיה יהודית באוניברסיטת בר-אילן שקיבל את תואר הדוקטור במיסטיקה יהודית מאוניברסיטת ניו יורק, ארצות הברית. בנימוקים לפרס קבעה הוועדה כי פרופ' דניאל אברמס הוא חוקר קבלה מבריק, הממשיך את מורשת גרשם שלום בדרכי המחקר המורכבות שלו. "מחקרו המבוססים על קריאה מקיפה, קפדנית ויסודית, מתפרסים על פני תקופה ארוכה ומקיפים תחומים נרחבים בחקר הקבלה. הוא מציג שיטות חדשות ויצירתיות למחקר של כתבים קבליים הכוללות תאוריות של מגדר ודרכי פרשנות חדשות. פרופ' אברמס חשף כתבי יד וטקסטים שלא היו ידועים ולא נידונו – עבודה חלוצית שמעטים יכולים להעריכה. מעבר להישגיו האקדמיים שירותיו לחקר הקבלה יוצאים דופן. הוא ייסד באופן עצמאי לחלוטין וראוי להערצה את כתב העת החשוב ביותר בחקר הקבלה ושמו 'קבלה'. עשייתו הרבה לקהילה המדעית חשובה ביותר, ועוד דורות רבים של חוקרים ייהנו מפירותיה", נכתב בנימוקי הוועדה.

הפרס בסכום של 45,000 ₪ מוענק אחת לארבע שנים לחוקר או לחוקרת מצטיינים בתחום הקבלה. את הזוכה בוחרת ועדה מיוחדת שממנה נשיא האקדמיה. בזוכי פרס שלום בעבר היו פרופ' ישעיה תשבי ז"ל, פרופ' משה אידל, פרופ' יהודה ליבס ופרופ' רחל אליאור.

את הפרס יקבל פרופ' אברמס בטקס חגיגי שייערך באקדמיה הלאומית הישראלית למדעים בירושלים ביום כ"ח בכסלו

בעת האחרונה שוקדים במרכז על הסבת קטלוג הספרייה המיושן למערכת מתקדמת יותר, שתהיה נגישה גם דרך האינטרנט. לאחר שמלאכת ההסבה תסתיים, יוכלו לראשונה חוקרים וסטודנטים מצרים להגיע לספרייה כשהם כבר מצוידים בפרטי החומרים שבהם הם מעוניינים.

הקרן למדעי הרוח – ופורום הצעירים במדעי הרוח באקדמיה

מפגש מיוחד התקיים באקדמיה ב-24 באוקטובר 2010 בין בוגרי שבע הקבוצות של פורום הצעירים במדעי הרוח של האקדמיה לבין האישים שהגו את הקמת **הקרן למדעי הרוח**, ותרמו להקמתה – נציגי האקדמיה, נציגי ות"ת והפעילים הממשיכים לעסוק בשאלת המשבר במדעי הרוח בישראל ובדרכים לשיפור המצב.

מטרת המפגש הייתה לאפשר לחברי פורום הצעירים, המצויים בראשית הקריירה האקדמית, לשמוע ולהשמיע משוב על הקרן למדעי הרוח ופעולותיה ולהעלות רעיונות חדשים לשיפור מצב מדעי הרוח באוניברסיטאות ולשיפור תדמיתם בקרב הציבור הרחב.

במפגש השתתפו כ-40 איש – ומהם 23 היו חברי פורום הצעירים. את המפגש פתחה נשיאת האקדמיה פרופ' רות ארנון, והשתתפו בו חמישה מחברי החטיבה באקדמיה: הנשיא היוצא פרופ' מנחם יערי, פרופ' יוחנן פרידמן, יו"ר החטיבה למדעי הרוח, סגן נשיא האקדמיה פרופ' ב"ז קדר – שעמד בראש ועדת הבדיקה של מצב מדעי הרוח וערך את הדוח המסכם בנושא ואת המלצות הדוח (הוגש ואושר על ידי מועצת האקדמיה בתשס"ז) – ופרופ' יוסף קפלן.

פרופ' שולה וולקוב, המייצגת עם פרופ' יעקב בלידשטיין את האקדמיה בפעולת הקרן החדשה לקידום מדעי הרוח, מנתה שלושה אפיקים עיקריים של הקרן:

- ◆ עיבוי מדעי הרוח – בין השאר באמצעות החזרה ארצה של חוקרים מצוינים השוהים בחו"ל;
- ◆ טיפול בתחומים "נעלמים" באמצעות שיתוף פעולה בין-מוסדי ושיפורים בהוראת מדעי הרוח;
- ◆ חדשנות בהובלת מדעי הרוח בהוראת התחומים השונים. הצעות החוקרים הצעירים התמקדו בכמה נושאים מרכזיים: הצורך בסיוע חומרי לצעירים בתקופת התפר שבין

ילדיהם של חברי האקדמיה: איריס יורטנר – בצ'לו, וירון קולברג – בפסנתר. באירוע השתתפו כמאתיים איש ונכחו אישי ציבור רבים, ראשי מערכת ההשכלה הגבוהה, חברי האקדמיה והנשיאים האורחים. לאחר הקונצרט התכנסו הנכבדים לקבלת פנים חגיגית בבית האקדמיה.

כינוס מיוחד של נשיאים וראשי אקדמיות מרחבי העולם, בנושא "מדע ומחויבות", התקיים באותו שבוע באקדמיה. 17 נשיאי וראשי אקדמיות למדעים מרחבי העולם הגיעו כדי להביע אמון במדע הישראלי ולהצדיע להישגיו ולחגוג עם האקדמיה את שנת היובל להקמתה. הם הוזמנו בשבוע זה לפגישה אישית עם נשיא המדינה מר שמעון פרס בבית הנשיא ונועדו עם יו"ר הכנסת ראובן (רובי) ריבלין ויו"ר ועדת המדע ח"כ מאיר שטרית בישיבת מיוחדת בכנסת לכבוד היום הלאומי למדע תש"ע בסימן היובל לאקדמיה. כינוס הנשיאים עסק בסוגיית אחריותם של החוקרים והקהילה המדעית לחברה בנושאי כלכלה, רפואה, רווחה חברתית וקדמה, וכן בסוגיות ביטחון ואתיקה במדע. בעולם משתנה ודינמי – שבו מתקיימים מחד מירון חימוש גרעיני ומאידך התפתחויות מדעיות ביו-רפואיות פורצות דרך, ושעולה בו המודעות לסוגיות כהתחממות כדור הארץ ואיכות הסביבה – קיימת לדעת מארגני הכינוס חשיבות עליונה להתגייסותם של קהילות המדענים וגופי מדע מיעצים, כאקדמיות למדעים, לתת כלים, פתרונות וכיוונים לסיוע למעצביה ומבצעייה של המדיניות בתהליך קבלת ההחלטות.

תערוכה נדירה שבה הוצג, לראשונה מאז כתיבתו, כתב היד המקורי של אלברט איינשטיין משנת 1916 על תורת היחסות הכללית, התקיימה בבית האקדמיה לצד אירועים אלה בחודש מרס. 46 דפי כתבי היד של תורת היחסות הכללית שהוצגו בתערוכה מייצגים את המהפכה החשובה ביותר בתפיסת היקום בעת החדשה – מהפכה בדרך שבה אנו תופסים את המרחב, את הזמן ואת כוח הכבידה. התערוכה התקיימה באדיבות האוניברסיטה העברית בירושלים, אשר לה הוריש איינשטיין את כתב ידו עם פתיחתה ב-1925.

תשע"א, 5 בדצמבר 2010, לציון יום הולדתו ה-113 של פרופ' גרשם שלום, שהיה נשיאה השלישי של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים ומגדולי חוקרי הקבלה והמיסטיקה בארץ ובעולם.

פעילות מיוחדת בשנת היובל לכינונה של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

בשנת תש"ע ציינה האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים מלאת 50 שנה להיווסדה. ביום 27 בפברואר 1960 התכנסה האסיפה הכללית של האקדמיה לראשונה, כשבכס היושב ראש מר דוד בן-גוריון, ראש ממשלת ישראל. בישיבת בכורה זו העלה ראש הממשלה על נס את תפקיד המדע וההגות בעיצוב דמותה של מדינת ישראל, ואז גם נבחרו נשיא האקדמיה הראשון פרופ' מרטין בובר וסגנו פרופ' אהרן קציר.

האירועים לציון יובלה של האקדמיה נפרסו על פני השנה והם כללו כינוסים מדעיים בין-לאומיים מן המעלה הראשונה.

הכינוס המרכזי במדעי הרוח לציון היובל – "תנועות דתיות ותמורות דתיות ביהדות, בנצרות ובאסלאם" – התקיים באקדמיה ב-5-7 בינואר 2010. את כינוסי היובל חתם הכינוס הבין-לאומי המרכזי במדעי הטבע – "חזית המחקר הביו-רפואית" – שנערך ב-2-3 במאי 2010.

אירועי היובל הגיעו לשיאם בחודש מרס 2010, ובעיקר בשבוע הלאומי למדע, שהתקיים כבכל שנה סביב יום הולדתו של איינשטיין. **אירועי שבוע המדע הלאומי תש"ע בסימן היובל לאקדמיה** נפתחו ביום ראשון, כ"ח באדר תש"ע, 14 במרס 2010, הלא הוא יום הולדתו של אלברט איינשטיין, **בהרצאה השנתית על שם איינשטיין** שנשא פרופ' קלוד כהן-טנוגי מצרפת, חתן פרס נובל לפיזיקה.

האירוע החגיגי המרכזי לציון יובלה של האקדמיה – קונצרט חגיגי של התזמורת קאמרטה הישראלית ירושלים התקיים ב-15 במרס 2010, באולם ימק"א בירושלים. הסולנים היו

המאר"ג בתקופה הקרובה ויכריזו על השותפות שלהם במאר"ג כדי ליצור מחויבות ומודעות ציבורית. נשיאת האקדמיה פרופ' רות ארנון הצהירה שהאקדמיה מכירה בחשיבות נושא האקולוגיה ומגוון המינים. היא בירכה על כל הפעילות עד כה והביעה תקווה שהארגון יגביר את כוחו.

אקדמיה בין-לאומית צעירה (Global Young Academy - GYA)

בפברואר 2010 התקיים בברלין כינוס בתמיכת IAP (InterAcademy Panel) והאקדמיה הלאומית הגרמנית למדעים - Leopoldina - שבסיכומו הוחלט על הקמתה של אקדמיה עולמית למדענים צעירים בחסותה של ה-IAP. למפגש הוזמנו חוקרים צעירים מרחבי העולם שהומלצו על ידי אקדמיות למדעים או על ידי גופים דומים. לחברי האקדמיה הישראלית נשלחה בקשה להגיש מועמדים לכינוס, ולחברי פורום הצעירים במדעי הרוח נשלחה הצעה להגיש את מועמדותם לנסיעה לכינוס. שני הצעירים שייצגו את האקדמיה היו פרופ' יעל חנין מהפקולטה להנדסה באוניברסיטת תל-אביב וד"ר אורן גזל-איל, חבר פורום הצעירים של האקדמיה מהפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה.

מרכיב מרכזי בהקמת אקדמיה צעירה עולמית הוא הרעיון שבעידן של שינויים מואצים לאקדמיות הצעירות יכול להיות תפקיד מרכזי בבניית הקשר בין המדע לחברה. עם מטרות הארגון נמנית למשל המטרה לאפשר לחוקרים צעירים לבחון ולקדם נושאים בעלי חשיבות גלובלית, נושאים הקשורים למדיניות מדע, לחינוך למדע ולנושאים בין-לאומיים.

פרופ' יעל חנין נבחרה בוועד המנהל של האקדמיה הצעירה העולמית, וד"ר אורן גזל-איל נבחר לסייע בניסוח החוקה של האקדמיה הצעירה העולמית. אחת המשימות הראשונות שהציבה האקדמיה העולמית היא לעודד הקמת אקדמיות לאומיות צעירות למדעים ברחבי העולם ולסייע בהקמתן.

עוד על אודות GYA אפשר לקרוא באתר הארגון <http://www.globalyoungacademy.org>.

ביקרו בתערוכה אלפי בני נוער ושוחרי מדע מרחבי הארץ, ונערכו בה סיורים מיוחדים לקבוצות של דיפלומטים, מדענים אורחים מרחבי העולם, חברי הכנסת ואישי ציבור רבים בהדרכתו של האוצר והאחראי האקדמי של התערוכה, פרופ' חנוך גוטפרינד. פירוט נוסף בפרק האירועים.

ישיבת המנכ"לים לפעילות המאר"ג (מערך אקולוגי רב-גורמי)

לאחר שלוש שנים של פעילות התכנסו ב-25 באוקטובר 2010 בבית האקדמיה ראשי המוסדות, המשרדים והמערכות הקשורים בכל פעילות המאר"ג - מהם, ברובם, שותפים בפועל ומהם שותפים בפוטנציה - כדי לדון על פעולות שעשה המאר"ג ועל התכניות העתידיות.

מלבד נציגי האקדמיה השתתפו בישיבה ראשי המאר"ג: פרופ' משה שחק, יו"ר המאר"ג; ד"ר אלי גרונר, מנהל המאר"ג מאוניברסיטת בן-גוריון; ד"ר יהושע שקדי, המדען הראשי של רט"ג, המרכז את תכנית שלב ב של המאר"ג.

כמו כן נכחו בישיבה השותפים הבכירים מהמוסדות השונים: מר אלי אמיתי, מנכ"ל רשות הטבע והגנים (רט"ג); פרופ' צבי בן-אברהם, חבר האקדמיה וועדת ההיגוי של המאר"ג, מאוניברסיטת תל-אביב; ד"ר ישעיהו בר-אור, המדען הראשי של המשרד להגנת הסביבה; פרופ' אלישע גוטוויין, סגן ראש המנהל למחקר החקלאי, מכון וולקני; מר נתי גולדפינגר, יועץ בכיר למנכ"ל משרד המדע; מר מנחם גרינבלום, מנכ"ל משרד המדע; מר דוד ירוסלביץ, מנכ"ל בכיר לתשתיות, משרד החקלאות; מר רן לוי, מנהל תכנית הסביבה, קרן יד הנדיב; מר ברוך מרזן, סגן נשיא למנהל, מאוניברסיטת חיפה; ד"ר יוסי ענבר, מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה; גב' יעל שאלתיאלי, מנכ"ל הקרן הקיימת לישראל (קק"ל); גב' נעה שטיינר, עוזרת מנהל אגף שטחים פתוחים, מהמשרד להגנת הסביבה.

כל המשתתפים בירכו על מיסוד המאר"ג והבטיחו לתמוך בו תקציבית כדי שיתאפשר המשך תפקודו לזמן ממושך. הוסכם שקיים צורך מידי לצאת למכרז למינוי מנהל אדמיניסטרטיבי. המשתתפים יקיימו דיונים ביניהם על המבנה הניהולי של